1.1969 తెలంగాణ ఉద్యమంలో మహిళల పాత్ర మరియు భాగస్వామ్యం గురించి చర్చించండి.

పరిచయం:

పెద్దమనుషుల ఒప్పంద ఉల్లంఘన మరియు తెలంగాణ ప్రాంతం యొక్క క్రమబద్ధమైన నిర్లక్ష్యం కారణంగా ఉద్భవించిన 1969 తెలంగాణ ఉద్యమంలో, సామాజిక వర్గాలలోని మహిళలు గణనీయమైన భాగస్వామ్యాన్ని పొందారు. పరిధీయ భాగస్వాములుగా కాకుండా, మహిళలు నాయకులుగా, నిర్వాహకులుగా, న్యాయవాదులుగా మరియు స్థితిస్థాపకతకు చిహ్నాలుగా ఉద్భవించారు, వారి పాత్రను ప్రభావవంతమైన మరియు పరివర్తన కలిగించేదిగా చేశారు.

I. నాయకత్వం మరియు ఫ్రంట్‌లైన్ భాగస్వామ్యం:

- **టిఎస్ సదాలక్ష్మి:**

  కామారెడ్డికి చెందిన దళిత మహిళా నాయకురాలు, డాక్టర్ చెన్నారెడ్డి అరెస్టు తర్వాత చంచల్‌గూడ జైలులో జైలు శిక్ష అనుభవించిన తర్వాత ఆమె ఉద్యమానికి నాయకత్వం వహించారు. ఎండోమెంట్స్ మంత్రిగా మరియు మొదటి మహిళా డిప్యూటీ స్పీకర్‌గా ఆమె మునుపటి రాజకీయ అనుభవం ఆందోళనకు విశ్వసనీయత మరియు బలాన్ని ఇచ్చింది.

- **సంగెం లక్ష్మీబాయి:**

  ఉప్పు సత్యాగ్రహం మరియు సైమన్ కమిషన్ వ్యతిరేక నిరసనలలో అనుభవజ్ఞురాలైన లక్ష్మీబాయి, తెలంగాణ ఉద్యమానికి క్రియాశీలత మరియు సామాజిక సంస్కరణల ద్వారా దోహదపడింది. ఆమె జ్ఞాపకాల పుస్తకం "నా జైలు జ్ఞాపకాలు - అనుభవాలు" చాలా మందికి స్ఫూర్తినిచ్చింది మరియు మహిళలు మరియు బాలికలను శక్తివంతం చేయడానికి ఆమె ఇందిరా సేవా సదన్‌ను కూడా స్థాపించారు.

- **కనకరత్నం (వరంగల్):** అట్టడుగు స్థాయి మహిళలను సమీకరించడంలో, నిరసనలు మరియు సమాజ సమావేశాలను నిర్వహించడంలో కీలక పాత్ర పోషించారు, ఇవి ఆందోళన వేగాన్ని కొనసాగించాయి.

II. సంస్థాగత మరియు సాధారణ ప్రజల సహకారాలు:

- **కమ్యూనిటీ సమీకరణ:**

  స్థానిక సమావేశాలను నిర్వహించడంలో, నిరసన బృందాల మధ్య కమ్యూనికేషన్‌ను నిర్వహించడంలో మరియు కరపత్రాలు, సామాగ్రి మరియు నిరసనకారులకు ఆహారం పంపిణీ వంటి లాజిస్టిక్‌లను నిర్వహించడంలో మహిళలు కీలక పాత్ర పోషించారు.

- **మద్దతు నెట్‌వర్క్‌లు:**

  పోలీసుల అణిచివేతలు మరియు అరెస్టుల సమయంలో, మహిళలు నైతిక మరియు రవాణా మద్దతు వ్యవస్థలను కొనసాగించారు, ఆందోళన కొనసాగింపును మరియు ఖైదీల కుటుంబాలను జాగ్రత్తగా చూసుకున్నారు.

III. వాదనాత్మకత మరియు మేధో నిమగ్నత

- **ఈశ్వరీబాయి జె.:**

  అంబేద్కర్ భావజాలంతో ప్రభావితమైన దళిత నాయకురాలిగా, ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో రిపబ్లికన్ పార్టీ ఆఫ్ ఇండియాను స్థాపించడంలో ఆమె సహాయపడింది. ఆమె వాదన తెలంగాణ ప్రాంతీయ పోరాటంలో దళిత ఆందోళనలను ప్రధాన స్రవంతిలోకి తీసుకువచ్చింది.

- **సాంస్కృతిక రచనలు:**

  తెలంగాణ గర్వం మరియు గుర్తింపు సందేశాన్ని వ్యాప్తి చేయడానికి మహిళలు పాటలు, కవిత్వం మరియు సాంప్రదాయ కళారూపాలను ఉపయోగించారు, ఉద్యమం యొక్క భావోద్వేగ మరియు సాంస్కృతిక ఐక్యతను బలోపేతం చేశారు.

IV. స్థితిస్థాపకత మరియు ఖండన సంస్థ యొక్క చిహ్నం:

- **సుమిత్రా దేవి:**

  గతంలో శాసనోల్లంఘన మరియు క్విట్ ఇండియా ఉద్యమాలలో పాల్గొన్న స్వాతంత్ర్య సమరయోధురాలు, ఆమె తన క్రియాశీలతను తెలంగాణ ఉద్యమంలోకి తీసుకువెళ్లింది, తరువాత ఎమ్మెల్యేగా మరియు మున్సిపల్ ప్రతినిధిగా పనిచేసింది.

- **అంతఃసంబంధ దృష్టికోణం:**

  మహిళల భాగస్వామ్యం లింగం, కులం మరియు ఆర్థిక దోపిడీ సమస్యలను కూడా ముందుండి నడిపించింది, ఈ ఉద్యమం విస్తృత సామాజిక న్యాయ సమస్యలను పరిష్కరించేలా చేసింది.

ముగింపు:

1969 తెలంగాణ ఉద్యమంలో మహిళల పాత్ర సహాయకారిగా కాకుండా కేంద్రంగా ఉంది. వారి నాయకత్వం, అట్టడుగు స్థాయి సమీకరణ, సాంస్కృతిక వ్యక్తీకరణ మరియు సైద్ధాంతిక సహకారాల ద్వారా, మహిళలు ఉద్యమ లోతు మరియు చట్టబద్ధతను సుసంపన్నం చేశారు. వారి ప్రమేయం సమ్మిళిత ప్రాంతీయ ఉద్యమాలకు ఒక ఉదాహరణగా నిలిచింది మరియు తెలంగాణ మరియు అంతకు మించి సామాజిక-రాజకీయ మార్పును రూపొందించడంలో ఖండన క్రియాశీలత యొక్క శక్తిని ప్రతిబింబిస్తుంది.

2. 1970 తర్వాత తెలంగాణ అభివృద్ధి పథాన్ని అంచనా వేయండి. నీటిపారుదల, విద్య, విద్యుత్, ఉపాధి మరియు పరిశ్రమలలోని అసమానతలు రాష్ట్ర హోదా డిమాండ్లను ఎంతవరకు బలోపేతం చేశాయి?

పరిచయం

1956లో ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడటం, తెలంగాణను ఆంధ్ర, రాయలసీమతో విలీనం చేయడం, పెద్దమనుషుల ఒప్పందం ఆధారంగా జరిగింది, ఇది తెలంగాణకు రక్షణలను హామీ ఇచ్చింది. అయితే, 1970 తర్వాత తెలంగాణలో అభివృద్ధిలో నీటిపారుదల, విద్య, విద్యుత్, ఉపాధి మరియు పరిశ్రమ వంటి కీలక రంగాలలో ప్రాంతీయ అసమానతలు కనిపించాయి. ఈ అసమానతలు పరాయీకరణను తీవ్రతరం చేయడంలో మరియు ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర డిమాండ్‌ను పునరుద్ధరించడంలో కీలక పాత్ర పోషించాయి.

1. నీటిపారుదల: అసమాన నీటి పంపిణీ

- **గోదావరి మరియు కృష్ణ నదులు:** గోదావరి పరీవాహక ప్రాంతంలో 79% తెలంగాణలో ఉన్నప్పటికీ, ఇచ్చంపల్లి మరియు దేవనూరు వంటి ప్రధాన ప్రాజెక్టులు నిర్లక్ష్యం చేయబడ్డాయి. పోచంపాడు సామర్థ్యం 330 TMC నుండి 145 TMCకి తగ్గించబడింది.

- **కృష్ణా జలాలు**తీర ప్రాంతాలకు మళ్లించబడ్డాయి. నాగార్జున సాగర్ ఆంధ్రలో 15 లక్షల ఎకరాలకు ప్రయోజనం చేకూర్చింది, కానీ తెలంగాణలో 5 లక్షల ఎకరాలకు మాత్రమే ప్రయోజనం చేకూర్చింది.
- ఫలితం: నికర నీటిపారుదల విస్తీర్ణం 3.5 లక్షల హెక్టార్ల (1991) నుండి 2.4 లక్షల హెక్టార్లకు (2002) తగ్గింది.

  ప్రభావం: పొడి భూముల వ్యవసాయంపై ఆధారపడిన రైతులు అణచివేయబడ్డారు, ఇది గ్రామీణ సంక్షోభానికి మరియు వలసలకు దారితీసింది.

2. విద్య: వక్రీకరించిన పెట్టుబడులు మరియు నిర్లక్ష్యం

- **ప్రాథమిక విద్య**: తెలంగాణ రాష్ట్ర వ్యయంలో కేవలం 32% మాత్రమే పొందింది; డ్రాపౌట్ రేట్లు ఎక్కువగానే ఉన్నాయి.
- **ఉన్నత విద్య**: కీలకమైన విశ్వవిద్యాలయాలు మరియు కళాశాలలు కోస్తా ఆంధ్రలో కేంద్రీకృతమై ఉన్నాయి. తెలంగాణకు ప్రైవేట్ ఎయిడెడ్ కళాశాల గ్రాంట్లలో 24.07% మాత్రమే లభించింది.
- **సిబ్బంది ఖాళీలు**: ప్రధాన విశ్వవిద్యాలయాలలో తెలంగాణ నుండి ఎయిడెడ్ ఉపాధ్యాయులు మరియు పరిమిత అధ్యాపక ప్రాతినిధ్యం.

  ప్రభావం: పేలవమైన విద్యా మౌలిక సదుపాయాలు తక్కువ అక్షరాస్యతకు దారితీశాయి, సామాజిక చలనశీలతను అరికట్టాయి మరియు ఆగ్రహాన్ని రేకెత్తించాయి.

3. విద్యుత్ రంగం: వనరులు సమృద్ధిగా ఉన్నప్పటికీ, సేవలు అందనిది

- తెలంగాణ బొగ్గు మరియు ఉష్ణ వనరులను అందించింది, అయినప్పటికీ విద్యుత్ కనెక్షన్లలో 31% మాత్రమే పొందింది.
- 1971 నాటికి, దాని గ్రామాలలో 29.3% మాత్రమే విద్యుదీకరణ చేయబడ్డాయి మరియు ఆంధ్రలోని పరిశ్రమలకు ప్రాధాన్యత విద్యుత్ సరఫరా లభించింది.

  ప్రభావం: పారిశ్రామిక స్తబ్దత మరియు పరిమిత గ్రామీణ విద్యుదీకరణ అభివృద్ధి అసమానతలను పెంచింది.

4. ఉపాధి: క్రమబద్ధమైన స్థానభ్రంశం

- **ప్రభుత్వ రంగ పక్షపాతం**: ముల్కీ నిబంధనలను ఉల్లంఘిస్తూ సీమాంధ్ర ఉద్యోగులు తెలంగాణ ఉద్యోగాలపై ఆధిపత్యం చెలాయించారు.
- **పారిశ్రామిక విధ్వంసం**: వరంగల్ మరియు నిజామాబాద్ లలో చారిత్రాత్మక పరిశ్రమలు క్షీణించాయి. కొత్త పారిశ్రామిక మండలాల్లో ఉపాధి తరచుగా స్థానికేతరులకు వెళ్ళేది.
- **గిర్గ్లానీ కమిషన్**సీ మాంధ్ర యువతకు అనుకూలంగా ప్రభుత్వ నియామకాలలో పెద్ద ఎత్తున ఉల్లంఘనలను బహిర్గతం చేసింది.

  ప్రభావం: స్థానికులలో పెరుగుతున్న నిరుద్యోగం ప్రాంతీయ అసంతృప్తిని తీవ్రతరం చేసింది మరియు రాష్ట్ర అనుకూల డిమాండ్లకు చట్టబద్ధతను ఇచ్చింది.

5. పారిశ్రామిక అభివృద్ధి: వివక్షతతో కూడిన మూలధన ప్రవాహం

- హైదరాబాద్ రాజధానిగా ఉన్నప్పటికీ, పారిశ్రామిక రాజధాని మరియు యాజమాన్యం సీమాంధ్రుల చేతుల్లోనే ఉన్నాయి.
- కొత్త పరిశ్రమలు స్థానికులకు పరిమిత ఉద్యోగాలను అందించాయి. నిర్మాణ మరియు ఐటీ రంగాలు స్థిరనివాసుల ఆధిపత్యంలో ఉన్నాయి.

ప్రభావం: తెలంగాణ పారిశ్రామిక వృద్ధి సమ్మిళితంగా కాకుండా వెలికితీతగా ఉండిపోయింది, అంతర్గత వలసరాజ్యాల అవగాహనలను మరింతగా పెంచింది.

ముగింపు

1970 తర్వాత తెలంగాణ అభివృద్ధి పథం నిర్మాణాత్మక నిర్లక్ష్యం మరియు సంస్థాగత వివక్షతతో దెబ్బతింది. నీటిపారుదల, విద్య, విద్యుత్ మరియు ఉపాధిలో అసమానతలు వివిక్త సంఘటనలు కావు, అవి బహిష్కరణ నమూనాను ఏర్పరచాయి. ఈ నిరంతర అసమానతలు తెలంగాణ రాష్ట్ర ఉద్యమానికి సామాజిక-ఆర్థిక మరియు భావోద్వేగ పునాదిని వేసాయి, ఇది 2014లో దాని ఏర్పాటుతో పరాకాష్టకు చేరుకుంది.